

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-154>

УДК 330.341.1:336:330.36(477)

Дисбаланс у фінансуванні інноваційних драйверів національної економічної безпеки України¹

Колосок С.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління
Сумського державного університету

Захаркіна Л.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і підприємництва
Сумського державного університету

У статті висвітлено питання дисбалансу фінансування інноваційних драйверів в контексті забезпечення національної економічної безпеки України. Досліджено результати інноваційної активності підприємств та пріоритети фінансування інноваційних драйверів в Україні, проаналізовано обсяги фінансування інноваційних драйверів у галузі освіти, науки, технологій та інновацій.

Ключові слова: інноваційний драйвер, пріоритетні напрями інноваційної діяльності, фінансування інновацій, державна допомога, національна економічна безпека.

Колосок С.І., Захаркіна Л.С. ДИСБАЛАНС В ФИНАНСИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННЫХ ДРАЙВЕРОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье освещены вопросы дисбаланса финансирования инновационных драйверов в контексте обеспечения национальной экономической безопасности Украины. Исследованы результаты инновационной активности предприятий и приоритеты финансирования инновационных драйверов в Украине, проанализированы объемы финансирования инновационных драйверов в области образования, науки, технологий и инноваций.

Ключевые слова: инновационный драйвер, приоритетные направления инновационной деятельности, финансирование инноваций, государственная помощь, национальная экономическая безопасность.

Kolosok S.I., Zakharkina L.S. THE FINANCING IMBALANCE OF NATIONAL ECONOMIC SECURITY INNOVATION DRIVERS OF UKRAINE

The issues of the innovation drivers financing imbalance in the context of ensuring the national economic security of Ukraine were covered in the article. The results of innovative activity of enterprises and priorities of innovative drivers financing in Ukraine were investigated; the financing volume of innovative drivers in the field of education, science, technologies and innovations was analyzed.

Keywords: innovation driver, priority directions of innovation activity, financing of innovations, state aid, national economic security.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Програма розвитку інновацій входить в один з чотирьох векторів руху в межах Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [13]. Не викликає сумніву необхідність виваженого фінансування розвитку інновацій для забезпечення національної безпеки. Водночас створені умови та інфраструктура вказують на диспропорційне стимулювання українських підприємств до розвитку інноваційних процесів та диверсифікації своєї діяльності. На жаль, науково-технічний потенціал України не

використовується повною мірою. Значна частина досліджень українських вчених залишається без практичного застосування [14]. За останні роки тільки збільшується відставання національної економіки від економіки розвинутих держав світу за рівнем технологічного розвитку. Результати дослідження інноваційної сфери в Україні свідчать про відсутність послідовного та системного підходу до її розвитку, низьку ефективність стимулювання інноваційної діяльності. Одними з причин виникнення такої проблеми є невизначеність засад державної політики в інноваційній сфері щодо функціонування ринку інновацій та технологій; відсутність системного підходу до визначення пріоритетів державної політики в інноваційній

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

¹ Виконано в рамках науково-дослідної теми «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування» № 0117U003922

сфері, державного замовлення на інноваційну продукцію [15]. Саме тому особливої актуальності набувають дослідження дисбалансу у фінансуванні інноваційних драйверів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуалізація необхідності проривних технологічних інновацій для економічного розвитку України та систематизація класифікації технологічних інновацій визначили В.В. Верютіна та О.І. Савченко [2]. О.Й. Лесько, І.В. Причепа, Н.М. Малініна вважають технології головним драйвером розвитку країни [8]. З.В. Гбур зазначає, що для забезпечення економічної безпеки країни лише деіндустріалізації української економіки недостатньо. Україна потребує інноваційних драйверів розвитку національної економіки в технологічній сфері промисловості, а не тільки акцентування уваги на потенціалі агросектору та ІТ-сектору [3]. В.М. Кузьомко вважає, що необхідно знищити диспропорції в структурі інноваційного потенціалу для забезпечення стійкості підприємств України та економіки загалом [7].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження результатів інноваційної активності підприємств та пріоритетів фінансування інноваційних драйверів в Україні, аналіз обсягів фінансування інноваційних драйверів у галузі освіти, науки, технологій та інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з даними «Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014–2016 років», проведеного Державною службою статистики України, найбільше інноваційних підприємств спостерігалося в галузях інформації та телекомунікації (22,1%), переробної промисловості (21,9%), фінансової та страхової діяльності (21,7%), діяльності у сфері архітектури та інжинірингу (20,1%). Проте технологічні інновації впроваджували переважно на підприємствах переробної промисловості (15,6%), в галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (12,6%), а також на підприємствах, що займалися діяльністю у сферах архітектури та інжинірингу, науковими дослідженнями та розробленнями, рекламною діяльністю (13,2%) [9].

Підтримка інноваційних драйверів української економіки здійснюється за різними пріоритетами та з різних фондів. Як видно з табл. 1, пріоритети в галузі освіти, науки, технологій та інновацій досить різняться, що не може не позначатися належним чином на результатах впровадження інновацій, реалізації інновацій-

ної продукції та трансфері технологій. Відповідно до законодавства державна допомога надається на забезпечення визначених цілей за різними категоріями, зокрема «проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність» [10]. На жаль, аналіз Антимонопольним комітетом окремо за категоріями надання державної допомоги не опублікований, наводиться лише річний узагальнений аналіз. Так, протягом 2017 року надання державної допомоги на національному рівні центральними органами виконавчої влади переважно стосувалося добування кам'яного та бурого вугілля (70%). Більше половини (66%) державної допомоги від місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування спрямовувалося до сфери адміністративного та допоміжного обслуговування (ЖКГ); 12 % – на мистецтво, спорт, розваги та відпочинок [16]. Міжнародна технічна допомога надавалася перш за все для фінансування проектів з національної безпеки й оборони, ядерної безпеки, врядування та громадянського суспільства [6].

Фінансування стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності у 2017 році здійснювалося за 34 інноваційними пріоритетами із 41 можливих (табл. 2). Причому всі напрями профінансовані лише за чотирма із семи пріоритетів (2–4 та 6). Загалом у 2017 році більшість бюджету (83,6%) спрямовувалася на четвертий та третій середньострокові пріоритети. За результатами року найбільше надавалося коштів на категорію «технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» (72,1%), а найменше – «впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики» (0,6%). Не фінансувалися 7 середньострокових пріоритетів за трьома стратегічними пріоритетами (у сферах енергетики, медицини та ІКТ) [17].

Як видно з табл. 1, не всі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності визначаються перспективними з точки зору експорту наукоємної інноваційної продукції та можливої державної підтримки «для просування продукції цих галузей (товарів, робіт, послуг) на зовнішніх ринках» [14]. Фінансова державна підтримка експортної діяльності в Україні може здійснюватися шляхом «страхування, перестрахування, гарантування, часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами» через експортно-кредитне агентство для забезпечення масштабної експансії експорту товарів

Таблиця 1

Пріоритети фінансування інноваційних драйверів

Пріоритети для надання державної допомоги суб'єктам господарювання	Erasmus + національні пріоритети	Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011–2021 роки	Перспективні сектори економіки щодо експортної стратегії України на 2017–2021 роки
1	2	3	4
Підтримка у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства для потреб Збройних Сил України.	Сільське господарство, лісництво, рибальство та ветеринарія.	Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу.	
Підтримка виробництва зброї та військового спорядження для потреб Збройних Сил України.	Безпека.	Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- та суднобудування, озброєння та військової техніки.	
Підтримка господарської діяльності, пов'язаної з інвестуванням в об'єкти інфраструктури із застосуванням процедур державних закупівель.	Транспортні послуги.		Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден.
Підтримка надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес (послуги у сфері функціонування ринку електричної енергії та ринку природного газу), щодо компенсації обґрунтованих витрат на надання таких послуг.		Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії.	
Підтримка проектів, що реалізуються Українським культурним фондом у порядку, встановленому Законом України «Про Український культурний фонд».			Креативні індустрії.
	Журналістика та інформація.		
	Освіта.		
	Біологічні та пов'язані з нею науки.		
	Інженерія та інженерні професії.		Машинобудування.
	Промислове виробництво й технології.	Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення та з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій.	Виробництво запасних частин та комплектувальних виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості.
	Здоров'я.	Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики.	

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
	Добробут.		
		Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.	
		Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.	Інформаційні та комунікаційні технології.
			Харчова й переробна промисловість.
			Туризм.

Джерело: побудовано авторами за даними джерел [1; 10; 12; 14]

Таблиця 2

Аналіз фінансування середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня у 2017 році

Стратегічні пріоритетні напрями*	Кількість затверджених середньострокових пріоритетів**	Кількість профінансованих середньострокових пріоритетів	Відсоток профінансованих середньострокових пріоритетів, %	Обсяги фінансування, тис. грн.	Частка фінансування, %	Відсоток фінансування (2017 р. до 2016 р.), %
1	7	6	85,7	9 657,75	4,9	94,3
2	4	4	100,0	4 924,22	2,5	91,1
3	8	8	100,0	22 719,85	11,5	187,3
4	7	7	100,0	142 123,90	72,1	127,4
5	2	1	50,0	1 208,20	0,6	42,0
6	5	5	100,0	9 746,20	4,9	165,6
7	8	3	37,5	6 881,50	3,5	427,7
Усього	41	34	82,9	19 7261,62	100,0	131,7

* стратегічні напрями інноваційної діяльності, що затверджено Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [12]

** середньострокові пріоритети загальнодержавного рівня на 2017–2021 роки, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 роки» [4]

Джерело: побудовано авторами за даними джерела [17]

(робіт, послуг) українського походження [11]. Політику державної підтримки експортерів у 2017 році щодо заходів з розвитку експорту виконано на 87% відповідно до звіту Мінекономрозвитку. У 2017 році Міністерством започатковано створення нової системи підтримки експорту. Зокрема, реалізовано пілотний проєкт щодо вдосконалення представлення економічних інтересів України за кордоном, утво-

рено експортно-кредитне агентство, а також на базі офісу з просування експорту забезпечено роботу інституції з підтримки та просування експорту [5].

Висновки з цього дослідження. За результатами вибіркового дослідження фінансування інноваційних драйверів в Україні виявлено структурний дисбаланс в їх державній підтримці. Таке розбалансу-

вання стимулювання пріоритетів у галузі освіти, науки, технологій та інновацій може привести до посилення потенційних загроз національній економічній безпеці України. Крім того, уряди іноземних держав та міжнародні організації в Україні фінансують проекти щодо національної безпеки та оборони, ядерної безпеки, врядування. В результаті виникають актуальні загрози захищеності не тільки економічних, але й вітальних для держави, суспільства та особи інтересів, забезпечення гарантій прав та свобод людини й громадянина в Україні.

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності недостатньо фінансуються в Україні. У 2017 році від держави з усіх напрямів на підтримку інноваційної діяльності агро-

промислового комплексу спрямовувалися 72,1% бюджетних коштів; наукові ж дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки у сфері енергетики, медицини та ІКТ мало підтримуються державою. Також не всі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності, що фінансуються державою, визначаються перспективними з точки зору експорту наукоємної інноваційної продукції. Отже, в подальшому слід спрямувати дослідження на оновлення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; встановлення граничних меж видатків за кожним пріоритетом; систематизацію інноваційних драйверів для груп, що спрямовуються на експорт, а також впроваджуються всередині країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. National and Cross-Cutting Priorities // Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. URL: https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/national_and_cross-cutting_priorities_call_2019.xlsx.
2. Верютіна В.Ю., Савченко О.І. Проривні технологічні інновації як драйвер економічного розвитку країни. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2018. № 19 (1295). С. 108–111. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37537>.
3. Гбур З.В. Класифікація основних ризиків і загроз фінансовій безпеці України. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 22. С. 65–69. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2017/16.pdf.
4. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1056 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-p>.
5. Звіт про діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України за 2017 рік / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=145fb765-0f71-41fd-97c4-f74277775949>.
6. Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=cc3f154e-d647-4b5a-ab0f-8bf7bfcd981b>.
7. Кузьомко В.М. Інноваційна діяльність та комерціалізація інновацій: виклики та загрози. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. (29–30 березня 2017 року). Київ, 2017. С. 167–169. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/21456>.
8. Лесько О.Й., Причепя І.В., Малініна Н.М. Проблеми інноваційного розвитку національної економічної системи за умов глобалізації. Актуальні питання сучасної економіки: матеріали ІХ Всеукр. наук. конф. (22 грудня 2017 року). Умань, 2017. С. 116–118. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/19917?show=full>.
9. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014–2016 років (за міжнародною методологією) / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2017/dop/11/dop_inn_2016.zip.
10. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 року № 1555-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.
11. Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту: Закон України від 20 грудня 2016 року № 1792-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.
12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
13. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України; Стратегія від 12 січня 2015 року № 5/2015 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
14. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 27 грудня 2017 року № 1017-р / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p>.

15. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 10 вересня 2012 року № 691-р / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-p#n9>.

16. Річний звіт про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні за 2017 рік / Антимонопольний комітет України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=143931&schema=main>.

17. Писаренко Т.В., Кваша Т.К. та ін. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка. Київ, 2018. 98 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/monitoring-prioritet/stan-id-2017-f.pdf>.

REFERENCES:

1. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (2018) National and Cross-Cutting Priorities. Available at: https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/national_and_cross-cutting_priorities_call_2019.xlsx.

2. Veriutina V. Yu., Savchenko O.I. (2018) Proryvni tekhnolohichni innovatsii yak draiver ekonomichnoho rozvytku krainy [Breakthrough technological innovations as the driver of the country economic development]. Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences), no. 19 (1295), pp. 108–111. Available at: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37537>.

3. Hbur Z.V. (2017) Klasyfikatsiia osnovnykh ryzykiv i zahroz finansovii bezpetsi Ukrainy [Classification of major risks and threats to Ukraine's financial security]. Investytsiyyi: praktyka ta dosvid, no. 22, pp. 65–69. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2017/16.pdf.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2016) Deiaki pytannia vyznachennia serednostrokovykh priorytetnykh napriamiv innovatsiinoi diialnosti zahalnodержavnoho rivnia na 2017–2021 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.12.2016, No. 1056 [Some issues of definition of medium-term priority directions of innovation activity of the national level for 2017–2021: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 28, 2016, No. 1056]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-n>.

5. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017) Zvit pro diialnist Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy za 2017 rik [Report on the activities of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine for 2017], Kiev: Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=145fb765-0f71-41fd-97c4-f74277775949>.

6. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (n. d.) Informatsiia shchodo mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy, shcho nadaietsia Ukraini [Information on international technical assistance provided to Ukraine], Kiev: Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. Available at: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=cc3f154e-d647-4b5a-ab0f-8bf7bfcd981b>.

7. Kuzomko V.M. (2017) Innovatsiina diialnist ta komertsializatsiia innovatsii: vyklyky ta zahrozy [Innovation and innovative commercialization: challenges and threats]. Proceedings of the Innovative entrepreneurship: the state and prospects of development: II All-Ukrainian scientific and practical conference (Ukraine, Kiev, March 29–30, 2017), Kiev: KNEU, pp. 167–169. Available at: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/21456>.

8. Lesko O.Y., Prychepa I.V., Malinina N.M. (2017) Problemy innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomichnoi systemy za umov hlobalizatsii [Problems of innovative development of the national economic system in the conditions of globalization]. Proceedings of the Actual issues of the modern economy: IX All-Ukrainian scientific conference (Ukraine, Uman, December 22, 2017), Uman: Sochinskyi M.M., pp. 116–118. Available at: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/19917?show=full>.

9. State Statistics Service of Ukraine (2017) Obstezhennia innovatsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy (za mizhnarodnoiu metodolohiieiu) [Survey of innovation activity in the economy of Ukraine (according to international methodology)], Kiev: State Statistics Service of Ukraine. Available at: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2017/dop/11/dop_inn_2016.zip.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2014) Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannia: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014, No. 1555-VII [On State Assistance to Business Entities: Law of Ukraine dated 01.07.2014, No. 1555-VII]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2018) Pro zabezpechennia masshtabnoi ekspansii eksportu tovariv (robit, posluh) ukrainskoho pokhodzhennia shliakhom strakhuvannia, harantuvannia ta zdeshevlennia kredyuvannia eksportu: Zakon Ukrainy vid 20.12.2016, No. 1792-VIII [On ensuring the large-scale expansion of export of goods (works, services) of Ukrainian origin by insurance, guarantee and cheapening of export lending: Law of Ukraine dated December 20, 2016, No. 1792-VIII]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19> (accessed 12 December 2018).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2011) Pro priorityetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 08.09.2011, No. 3715-VI [On Priority Areas of Innovation Activity in Ukraine: Law of Ukraine dated 09/08/2011, No. 3715-VI]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2015) Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020": Ukaz Prezydenta Ukrainy; Stratehiia vid 12.01.2015, No. 5/2015 [About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine – 2020": Decree of the President of Ukraine; Strategy dated January 12, 2015, No. 5/2015]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2017) Pro skhvalennia Eksportnoi stratehii Ukrainy ("dorozhnoi karty" stratehichnoho rozvytku torhivli) na 2017–2021 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy; Stratehiia, Plan, Zakhody vid 27.12.2017, No. 1017-r [On Approval of the Export Strategy of Ukraine (Roadmap for Strategic Trade Development) for 2017–2021: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Strategy, Plan, Activities from 27.12.2017, No. 1017-p]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p>.

15. Verkhovna Rada of Ukraine (2012) Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi polityky v innovatsiinii sferi: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy; Kontseptsiiia vid 10.09.2012, No. 691-r [On Approval of the Concept of Reforming the State Policy in the Innovation Sphere: The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Concept of 09.09.2012, No. 691-p]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-p#n9>.

16. Antimonopoly Committee of Ukraine (2018) Richnyi zvit pro nadannia derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia v Ukraini za 2017 rik [Annual Report on State Aid to Business Entities in Ukraine 2017], Kiev: Antimonopoly Committee of Ukraine. Available at: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=143931&schema=main>.

17. Pysarenko T.V., Kvasha T.K., Rozhkova L.V., Paladchenko O.F., Molchanova I.V. (2018) Stan innovatsiinoi diialnosti ta diialnosti u sferi transferu tekhnolohii v Ukraini u 2017 rotsi: analitychna dovidka [The state of innovation activity and activities in the field of technology transfer in Ukraine 2017: analytical reference], Kiev: Ministry of Education and Science of Ukraine, UkrISTEI. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/monitoring-prioritet/stan-id-2017-f.pdf>.